

**MASARYKOVA UNIVERZITA
EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA**

Katedra ekonomie

Akademický rok 2005/2006

Živnostenské podnikání

(seminární práce)

Jaro 2006

Soňa Brejchová

OBSAH

| | |
|--|----|
| Úvod..... | 3 |
| Právní úprava živnostenského podnikání | 3 |
| Obecné vymezení živnosti | 3 |
| Podmínky a překážky provozování živnosti | 4 |
| Druhy živností..... | 5 |
| Co komplikuje živnostníkům život? | 8 |
| Závěr..... | 9 |
| Zdroje informací | 10 |

ÚVOD

Živnostenské podnikání představuje v současné době nejrozšířenější formu podnikání. Je tomu tak zejména proto, že se vztahuje k většině podnikatelských činností. V současné době tímto způsobem podniká více než 700 tisíc lidí, přičemž pro srovnání počet zaměstnanců se pohybuje mírně nad čtyřmi miliony.

Ke znovu zavedení institutu živnostenského podnikání došlo až po roce 1989 v souvislosti se společenskými změnami a ekonomickou transformací na tržní hospodářství, jehož fungování je bez obdobného institutu nepředstavitelné.

Právní úprava tohoto institutu je obsažena v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Od roku 1991 byl tento předpis více než osmdesátkrát novelizován, což lze možná částečně odůvodnit počáteční nezkušeností s tímto způsobem podnikání, nicméně počet novel se ani v současnosti rapidně nesnížil a zákon tak svými častými změnami komplikuje postavení živnostníků.

PRÁVNÍ ÚPRAVA ŽIVNOSTENSKÉHO PODNIKÁNÍ

Obecné vymezení živnosti

Jak již bylo uvedeno výše, příslušná právní úprava je obsažena v živnostenském zákoně. Aby člověk mohl provozovat živnost, musí k tomu být oprávněn. Obecně lze říci, že základním posláním živnostenského zákona je vymezení podmínek pro vznik, změnu a zánik živnostenských oprávnění a nelze opomenout ani to, že jsou zde upravena i pravidla pro výkon kontroly nad živnostenským podnikáním.

Jako živnost je chápána soustavná činnost, která je provozovaná samostatně, vlastním jménem živnostníka, na vlastní odpovědnost živnostníka. Podstatným definičním znakem je účel, kterým je v případě živnosti dosažení zisku. Aby šlo skutečně o živnost, je zároveň nutné splnit další podmínky živnostenským zákonem stanovené.

Živnostenský zákon pak obsahuje taxativní vymezení činností, které živnostmi nejsou ani pokud splňují výše uvedená kritéria. Jedná o činnosti, které jsou velmi úzce specializované, činnosti, jejichž dopad na klienta či zákazníka může být velmi velký, činnosti, u kterých je

zvýšená potřeba kontroly, nejsou příliš běžné a jejichž úprava je vymezena samostatným předpisem. Jen jako demonstrace, živností není činnost lékařů, stomatologů, veterinářů, advokátů, notářů, znalců, tlumočnicků, auditorů, architektů. Živností také není činnost bank, pojišťoven, burz, pořádání loterií, hornická činnost, provozování drah, výzkum, provozování rozhlasového a televizního vysílání a mnohé další.

Oprávnění k provozování živnosti může získat jak fyzická, tak i právnická osoba. Např. pro obchodní společnosti je získání živnostenského oprávnění jednou z podmínek vzniku. Stejně postavení jaké mají české fyzické a právnické osoby přiznává zákon také zahraničním osobám se sídlem na území České republiky.

Podmínky a překážky provozování živnosti

Podmínky pro provozování živnosti, které musí splnit každý zájemce o živnostenské oprávnění jsou:

- minimální věk 18 let
- plná způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost, která je definovaná pomocí trestněprávní terminologie; za bezúhonného zákon nepovažuje toho, kdo spáchal úmyslný trestný čin, za který mu byla uložena nejméně jednoletý nepodmíněný trest odnětí svobody, či úmyslný trestný čin související podnikáním, případně trestný čin nedbalostní, který byl spáchán v souvislosti s předmětem podnikání
- předložení dokladu o tom, že fyzická osoba, pokud už v minulosti podnikala či podniká, nemá daňové nedoplatky či nedoplatky na platbách pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Zákon také může vyžadovat splnění zvláštních podmínek, jejichž splnění je vyžadováno pouze u určitých vybraných druhů živností. Těmito zvláštními podmínkami jsou prokázání odborné nebo jiné způsobilosti vyžadované pro příslušný druh živnosti.

Na druhou stranu zákon též stanoví překážky, jejichž existence, stejně jako případné nesplnění některé z podmínek, znemožní založení živnostenského oprávnění. Jde o tyto skutečnosti:

- prohlášení konkurzu na majetek fyzické či právnické osoby, pokud bylo soudem stanoveno, že provozování podniku musí být ukončeno
- zrušení konkurzu soudem v posledních třech letech pro nedostatek majetku
- soudem či správním orgánem uložený zákaz činnosti, která souvisí s přímo s danou živností či s živností příbuznou

Druhy živností

Zákon rozděluje živnosti do dvou základních kategorií, které se vztahují k rozdílným případům podnikatelských činností s různým věcným zaměřením. Každá kategorie má své věcné požadavky a potřeba na profesionální zvládnutí a odlišuje se svým právním režimem.

Základní rozdělení živností:

- ohlašovací
 - § živnosti volné
 - § živnosti řemeslné
 - § živnosti vázané
- koncesované

Konkrétní vymezení toho, kam která živnost spadá je obsaženo buďto v přílohách živnostenského zákona nebo ve zvláštním vládním nařízení. Stejně tak obsahové náplně živností jsou stanoveny ve zvláštním nařízení.

Při vlastní proceduře vzniku živnostenského oprávnění se projevuje rozdíl mezi ohlašovacími a koncesovanými živnostmi spočívající v tom, že u ohlašovacích živností je pro vznik oprávnění rozhodující vůle subjektu, který se rozhodl touto formou podnikat, ale u koncesovaných živností rozhoduje vůle živnostenského úřadu, čili je na zvážení úřadu, zda vznik živnosti povolí.

U ohlašovacích živností k založení živností stačí, aby daná osoba zamýšlené provozování živnosti předem ohlásila stanoveným způsobem. Pokud osoba splňuje všechny podmínky uvedené výše, vzniká právo provozovat živnost ke dni, kdy bylo živnostenskému úřadu ohlášení doručeno. Živnostenský úřad následně vystaví tzv. živnostenský list, který je průkazem oprávnění provozovat příslušnou živnost, ale nezakládá vznik živnosti. Pouze deklaruje, že ke vzniku došlo a že daná osoba má patřičné oprávnění.

U koncesovaných živností je situace zcela jiná. Ke vzniku živnosti nedochází dnem ohlášení, neboť je zde nutné, aby živnostenský úřad žádost posoudil, a to zejména z pohledu podmínek pro odbornou způsobilost. Na vznik oprávnění není právní nárok a záleží na vůli úřadu, zda bude koncese udělena. Oprávnění k provozování živnosti vzniká až na základě rozhodnutí živnostenského úřadu o udělení koncese od dne jeho právní moc. Dokladem oprávnění je pak tzv. koncesní listina.

ŽIVNOSTNÍCI A TRH PRÁCE

V souvislosti s teorií trhu práce a nezaměstnanosti tvoří oblast živnostenského podnikání významný prvek. Je zřejmé, že kvalita živnostenského prostředí může ovlivnit nezaměstnanost. Je-li právní úprava živnostenského podnikání kvalitní, existuje-li zde právní jistota a není-li na živnostníky ze strany státu kladeno množství zatěžujících povinností, bude zřejmě počet živnostníků když než růst, tak přinejmenším neklesat. Růst počtu osob, které podnikají na základě živnostenského zákona je přitom velmi žádoucí. Přínos se projeví hned dvojnásobným způsobem. Za prvé, pokud začnou s podnikáním osoby, do té doby vedené jako nezaměstnané, dojde ke snížení nezaměstnanosti. Za druhé, s počtem živnostníků se také zvyšuje počet lidí, které tyto živnostníci následně zaměstnávají, čili další pozitivní vliv na snížení nezaměstnanosti. Proto je tak žádoucí podporovat tuto oblast.

Sdružení podnikatelů a živnostníků odhaduje, že v republice podniká necelých dvě stě tisíc lidí, kteří mají vlastní zaměstnance, a dalších asi šest set tisíc lidí podniká jen na sebe.

Kolik osob u nás v současné době podniká není zcela přesně jasné, neboť statistiky Ministerstva průmyslu a obchodu se odlišují od statistik ČSÚ a České správy sociálního zabezpečení. Podle této tabulky z ČSÚ je současný stav 758 tisíc živnostníků, přičemž tento ukazatel má až na jednu výjimku klesající tendenci.

| Čtvrtletí | Počet podnikatelů |
|-----------|-------------------|
| 4Q/2003 | 814,9 tis. |
| 1Q/2004 | 804,2 tis. |
| 2Q/2004 | 792,9 tis. |
| 3Q/2004 | 790,1 tis. |
| 4Q/2004 | 779,0 tis. |
| 1Q/2005 | 767,3 tis. |
| 2Q/2005 | 768,6 tis. |
| 3Q/2005 | 758,2 tis. |

Zdroj: ČSÚ

CO KOMPLIKUJE ŽIVNOSTNÍKŮM ŽIVOT?

Ve svém vládním prohlášení vláda uvádí, že bude podporovat malé a střední podniky. Vezmeme-li v úvahu, že v posledních letech převažuje počet zrušených registrací nad nově založenými a že počet podnikatelů zvolna klesá, zřejmě se jí to příliš nedaří.

První z možných problémů v této oblasti je poskytování **zahraničních investičních pobídek**. Upřednostňováním velkých investic dochází k faktické diskriminaci domácích podnikatelů s mnohými makro i mikroekonomickými dopady.

Dále mnoho lidí považuje český **právní systém za příliš složitý** a nakonec jim vyjde jako jednodušší nechat se zaměstnat nebo být veden v evidenci Úřadu práce, a to zvláště v těch oblastech podnikání, v nichž neočekávají nadstandardní výnosy. Dalším problémem je **špatná vymahatelnost práva, nepřehledná legislativa** a neustálý strach z pokut, protože na drobné podnikatele je navalováno stále víc a víc povinností.

Komplikace přinášejí i takové věci jako schválení a posléze zrušení zákona, který zakotvoval **povinnost vydávat daňový doklad** při nákupu nad padesát korun.

Právní jistota ohledně toho, zda budou **zavedeny registrační poklady** či ne je rovněž nulová. Ačkoli zákon, který tuto povinnost ukládá již platí, opoziční ODS od počátku prohlašuje, že jej co nejdříve po volbách zruší.

Komplikující může být zcela jistě také „hrozba“, že budou zaměstnavatelé proplácet svým zaměstnancům prvních **14 dní nemocenské** namísto státu.

Komplikací je i zavedení **minimálního základu daně** z příjmů v roce 2004 v rámci reformy veřejných financí, které mělo zabránit daňovým únikům. I když je daný živnostník ve ztrátě, musí státu odvést tolik, kolik vydělá zaměstnanec pobírající polovinu průměrné mzdy, tedy zhruba 9 tisíc Kč ročně. Ti, kteří v minulosti neodváděli nic, i když „zisky“ rozhodně nebyly nulové, tak musí platit alespoň minimum. Ti, kteří jsou opravdu ve ztrátě, mají smůlu.

Neustále se zvyšuje **minimální vyměřovací základ** pro platbu sociálního a zdravotního pojištění.

Novela zákoníku práce též omezila možnosti živnostníků pracovat **pro jiného zaměstnavatele (tzv. Švarc systém)** a pokusila se tak zvýhodnit zaměstnance, čímž způsobila mnohé komplikace nejen živnostníkům, ale zatížila též případné zaměstnavatele, kteří jsou nuceni najmout zaměstnance se všemi následnými odvody, které z toho plynou.

Situaci ovšem živnostníkům nekomplikuje jen stát. Například **zvyšování cen energií a ropy** je problém provázející prakticky každého, tedy i živnostníky.

Přínosem mělo být **zvýšení výdajových paušálů** pro výpočet daně, avšak podle předsedy Sdružení podnikatelů a živnostníků mají podnikatelé příliš velké náklady na podnikání, než aby je používali. Pro ty, kteří pracují s marží do 10 %, je paušál nevýhodný. Avšak těm, jejichž výdaje se pohybují kolem hranice dané paušálem nebo lehce nad ni, ušetří spoustu papírování a strachu z kontrol.

ZÁVĚR

Nejsem živnostník a ani blízce neznám nikoho, kdo by jím byl. Proto se příliš dokonale neorientuji ve všech praktických aspektech, které živnostníky provázejí. Moje práce je tedy zaměřena hlavně na právní úpravu živnostenského podnikání, a to zejména na to, jak se stát takovým podnikatelem.

Problematika zahrnující všechny předpisy dotýkající se postaven živnostníků v České republice je velmi rozsáhlá a byla by nad rámec rozsahu stanoveného pro tuto práci. Postavení živnostníků se totiž dotýká zákoník práce, předpisy práva sociálního zabezpečení, nemocenského pojištění, daňové předpisy a mnohé další, jejichž aktuální problémy byly jen lehce nastíněny v kapitole *Co komplikuje živnostníkům život?* Zde bude také zřejmě největší prostor k diskuzi.

ZDROJE INFORMACÍ

JURNÍKOVÁ, J., SKULOVÁ, S., PRŮCHA, P., HAVLAN, P., SEDLÁČEK, S., KADEČKA, S., KOLMAN, P., KLIKOVÁ, A.: *Správní právo. Zvláštní část. 5. dopl. vyd.* Brno : Masarykova univerzita, 2004. 339 s. Edice učebnic PrF MU v Brně ; č. 340. ISBN 80-210-3417-3.

zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

CHYTILOVÁ, D.: *Státem ohrožený druh? Živnostník*, www.penize.cz, dostupný na: <http://www.penize.cz/info/zpravy/zprava.asp?IDP=1&NewsID=4087>

ČSÚ: *Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků VŠPS*, Rychlé informace – archiv, Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků VŠPS, dostupný na: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam070206.doc>